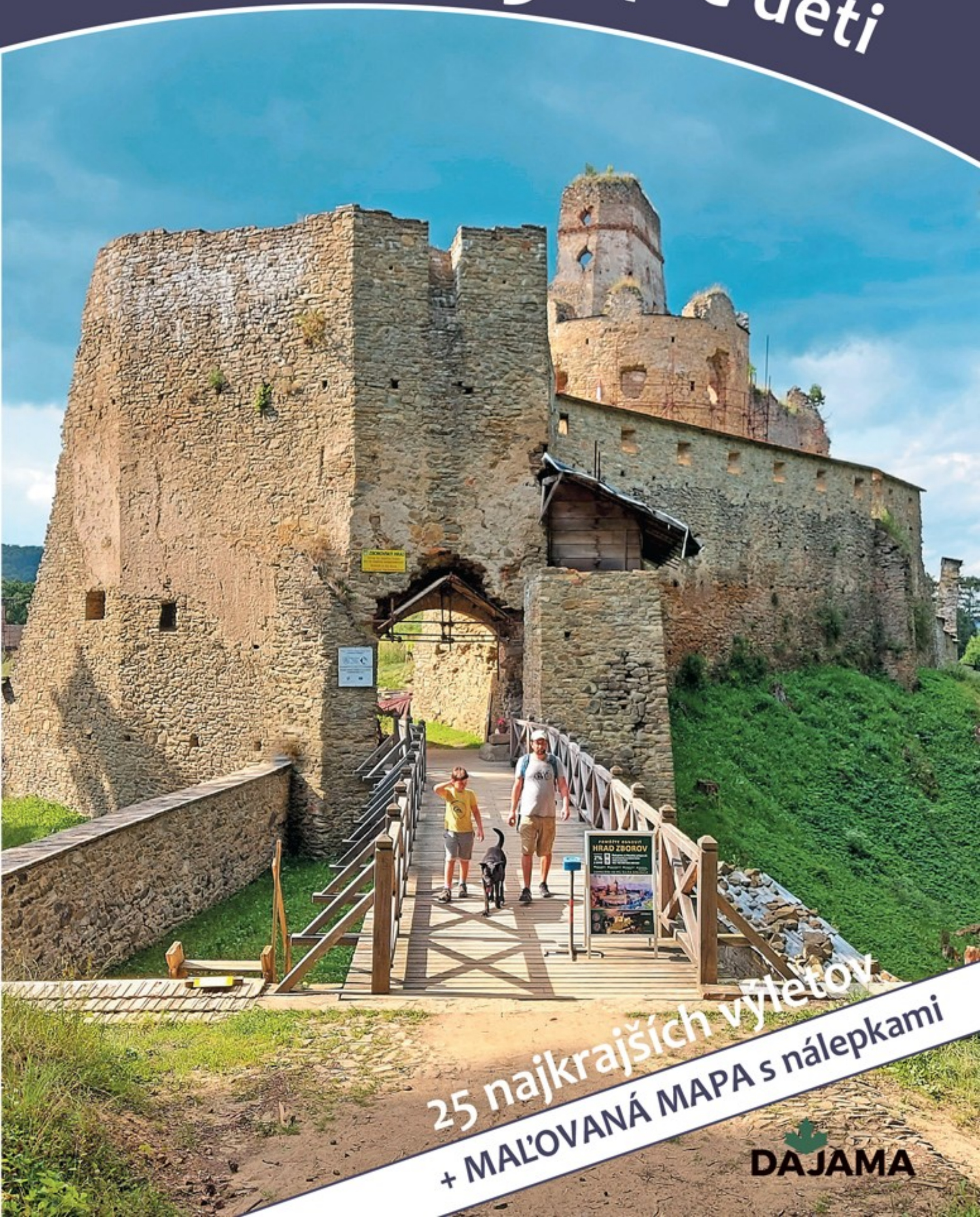

3. diel

Hrady

pre deti

25 najkrajších výletov
+ MAĽOVANÁ MAPA s nálepkami

DAJAMA

Hrady pre deti

3. diel

Viera Poláková

Daniel Kollár

Zostavil: Daniel Kollár

Hrady pre deti

3. diel

1. vydanie, 2022

© Autori textu: Daniel Kollár, Viera Poláková

Zodpovedný redaktor a editor: Daniel Kollár

Technický redaktor: Zuzana Kollárová

Jazyková úprava: Rút Facunová

© Fotografie: Viera Poláková, Daniel Kollár, Daniela Kollárová, Zuzana Kollárová, Ján Lacika, Michal Hrabovský, Martin Markušovský a archív vydavateľstva Dajama

Fotografia na obálke: Hrad Zborov (Daniela Kollárová)

Úprava fotografií: Tomáš Votava

Ilustrácie: Dominik Láznička

Mapa: CBS spol, s. r. o.

© Dizajn a typografia: Zuzana Kollárová

Tlač: PRESS GROUP, s. r. o.

Akékoľvek, hoci aj čiastočné použitie diela je dovoľené len s písomným súhlasom vydavateľstva DAJAMA.

© RNDr. Daniel Kollár – DAJAMA

Karľoveské rameno 4B, 841 04 Bratislava

www.dajama.sk

Vydalo vydavateľstvo DAJAMA v roku 2022 ako svoju 358. publikáciu.

ISBN 978-80-8136-141-8

Obsah

Slovo na úvod a mapa	5
1. Hrad Modrý Kameň (Modrý Kameň)	7
2. Haličský zámok (Halič)	13
3. Hrad Divín (Divín)	19
4. Víglašský zámok (Víglaš)	25
5. Filakovský hrad (Filakovo)	31
6. Hrad Šomoška (Šiatorská Bukovinka)	39
7. Hrad Hajnáčka (Hajnáčka)	47
8. Hrad Muráň (Muráň)	51
9. Turniansky hrad (Turňa nad Bodvou)	59
10. Hrad Slanec (Slanec)	65
11. Hrad Veľký Kamenec (Veľký Kamenec)	71
12. Hrad Parič (Trebišov)	75
13. Viniansky hrad (Vinné)	79
14. Hrad Jasenov (Jasenov)	85
15. Hrad Brekov (Brekov)	91
16. Hrad Čičva (Sedliská)	97
17. Kapušiansky hrad (Kapušany)	103
18. Šarišský hrad (Veľký Šariš)	109
19. Hrad Zborov (Zborov)	117
20. Nový hrad (Hanigovce)	123
21. Hrad Kamenica (Kamenica)	127
22. Hrad Plaveč (Plaveč)	131
23. Ľubovniansky hrad (Stará Ľubovňa)	135
24. Kežmarský zámok (Kežmarok)	143
25. Spišský hrad (Žehra)	151
Hrad Krásna Hôrka	158
Použitá literatúra	160

peší výlet

cyklistický výlet

dĺžka výletu v kilometroch

počet nastúpaných metrov

čas výletu v hodinách

náročnosť výletu

v roku 2020 sme v rámci knižnej edície vydavateľstva DAJAMA pod názvom Výlety s deťmi priniesli prvý diel slovenskej trilógie o detskom spoznávaní hradov, v roku 2021 vyšiel druhý diel a práve teraz držíte v rukách tretí diel tejto trilógie. Kým v prvej a druhej časti sme sa venovali detskému poznávaniu hradov západného a stredného Slovenska, tretí diel ponúka viacero zaujímavých námetov na výlety k najnavštevovanejším hradom východného Slovenska. Nájdete v ňom 25 hradných výletov a niekoľko ďalších tipov na zaujímavé miesta v bezprostrednom okolí týchto hradov. Okrem základného opisu prístupu na hrad tu nechýbajú zaujímavosti súvisiace s jednotlivými hradnými miestami a množstvo povestí či skôr rozprávok, ktoré deťom lepšie priblížia život na hradoch. Každé predstavenie hradu sa začína úvodnou povestou o hrade, pokračuje opisom hradu a úryvkami z jeho histórie a končí sa rôznymi perličkami

Ďoplnkom knihy je maľovaná mapa východného Slovenska so zakreslenými hradmi a naznačenými výletmi. Jej súčasťou sú aj okienka na nálepky hradov, ktoré sú pribalené k maľovanej mape. Dieťa si tak môže každý navštívený hrad aj nalepiť do nakresleného okienka a postupne si skompletizovať 25 hradných výletov z východného Slovenska.

Prajeme vám príjemné „dobýjanie“ a poznávanie ďalších slovenských hradov a veľa pekných zážitkov na výletoch s deťmi.

Hrady západného Slovenska
(rok 2020)

Hrady pre deti (3)
Hrady východného Slovenska
(rok 2022)

Hrady pre deti (2)
Hrady stredného Slovenska
(rok 2021)

Zradca hradu

V histórii hradu je pravdepodobne najtemnejšie obdobie, ktoré súvisí s obliehaním a obsadením hradu Turkami v 16. storočí. Podľa jednej z povestí sa tak stalo v dôsledku zrady. Modrý Kameň s hŕstkou obrancov dlho vzdoroval presile vojska tureckého bega, ktorý si nevedel rady s tým, ako hrad dobyť. Jeho špehovia a vojaci mali rozkaz chytiť každého v okolí hradu a podrobiť ho výsluchom a mučeniu. Takto sa beg snažil získať informácie o hrade a posádke, ktorá ho chráni. Jedného dňa mu vojaci priviedli ďalšieho zajatca, ktorému beg sľúbil za informácie mesiac zlatiek. Ten Turkom prezradil, kde musia presunúť delá, aby bola strelba na hrad účinná. Beg vydal príkazy a do večera vznikol v opevnení prielom. Na úsvite vyrazili Turci do útoku. Na hradbách ich nepohnuto čakalo plno vojakov, ale beg hnal útočníkov nemilosrdne vpred. Hlava-nehlava rúbali jataganmi do slamených panákov, ktorých tam v noci nastavali obrancovia prv než vyklížli z obklúčenia podzemnými chodbami. Po tomto útoku Turkov na hrad zaviala na hradbách Modrého Kameňa zástava s polmesiacom. Návršie, kde dal beg presunúť delá, Modrokamenčania odvtedy volajú Júdovým vrchom. Údajne podľa Judáša – zradcu z hradu.

Hrad Modrý Kameň

Nedaleko Veľkého Krtíša sa nad mestečkom Modrý Kameň týči hrad rovnakého mena. Objavíme v ňom nielen zachovanú kaplnku s jej špecifickou atmosférou, ale aj neuveriteľné množstvo hračiek a bábok v miestnom múzeu.

parkovisko → Modrý Kameň
→ hrad Modrý Kameň
→ parkovisko

0,5 km

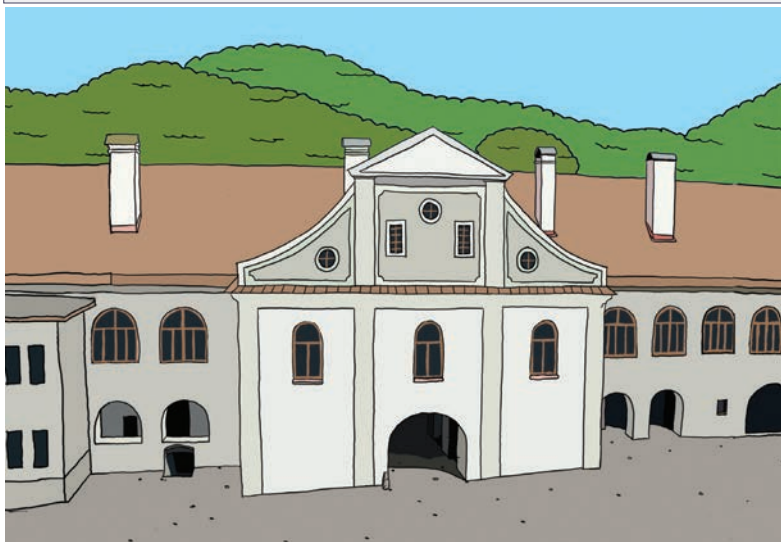
10 m

0,5 hod.

veľmi ľahká

Prístup

K hradu Modrý Kameň sa dostaneme pešo, na bicykli alebo autom a z centra rovnomenného mesta nás budú navigovať hnedé informačné tabule s vyobrazením hradu. Z mesta smeruje na hrad modro značkovaný turistický chodník, ktorý nás priveďie k cestičke s množstvom schodov. Chodník vedie príjemným lesným

prostredím a na hrad sa ním chodilo aj kedysi. Ak prichádzame autom od Zvolena, hneď na okraji mesta zabočíme doľava a ponad mesto sa peknu alejou dostaneme až k hradu a parkovisku.

Na hrade

Z parkoviska pod hradom, z ktorého vidíme barokový kaštieľ a jeho nárožné bašty, prejdeme mostom ponad priekopu a pri hradnej bráne si nás vyzdvihne sprievodkyňa. V pokladni si kúpime nielen lístky, ale si tu môžeme vybrať z rôznych druhov suvenírov a publikácií o hrade. Nájdeť tu aj pečiatku s hradom, ktorú si môžeme na pamiatku odtlačiť na pohľadnicu.

Názov Modrý Kameň vznikol pravdepodobne podľa miestneho kameňa, z ktorého je hrad postavený. Kameň je sopečného pôvodu a má sivomodrú farbu.

Úryvky z histórie

13. storočie

Hrad vznikol v druhej polovici 13. storočia

16. storočie

Po Bitke pri Moháči (1526) sa hrad stal dôležitým prvkom v systéme protitureckej obrany v Uhorsku. Majiteľmi hradu boli prevažne príslušníci rodu Balassovcov. Hrad bol v roku 1575 dobytý Turkami, ktorí ho neskôr pri odchode vyhodili do povetria.

17. storočie

Hrad bol znovu obnovený, opevnený a vznikli v ňom aj delostrelecké plošiny.

18. storočie

Balassovci postavili sčasti na základoch dolného gotického hradu pohodlný barokový kaštieľ, ktorý sa v pôvodných konštrukciách zachoval dodnes. Vybudovaná bola Kaplnka sv. Anny.

19. storočie

Hrad prevzal v roku 1813 do svojho majetku gróf Forgách. V roku 1890 panstvo kúpil gróf Károlyi pre svoju dcéru Gabrielu Almášiovú. Bola poslednou súkromnou majiteľkou hradu a v roku 1923 ho predala štátu.

20. storočie

Na hrade sa nezachovalo žiadne pôvodné zariadenie. Sídliť tu správa okresu a v priestoroch koniarne boli vybudované väzenské cely. Od roku 1960 bol kaštieľ využívaný ako sklad liekov a neskôr tu sídlil štátny okresný archív. V roku 1991 sa hrad stal sídlom okresného vlastivedného múzea.

21. storočie

Od roku 2002 sa na hrade nachádza Múzeum bábkarských kultúr a hračiek, ktoré je súčasťou Slovenského národného múzea v Bratislave.

Viete, že ...

- Súčasný hrad má dve časti, tvorí ho oválne jadro na vrchole skaly a severné predhradie s kaštieľom.
- Kaplnka sv. Anny bola pristavená ku kaštieľu v roku 1759. Kaplnka zaberá dve podlažia.
- Modrokamenská kalvária vznikla v období baroka. Situovaná bola do lesného porastu tufového brala priamo oproti vchodu do hradu.
- Pri archeologickom výskume v roku 2013 boli na hrade nájdené keramické fragmenty, objavené tri strielne a obytná veža s kruhovým pôdorysom. V rokoch 2019 a 2020 prebiehal na hrade taktiež archeologický výskum, ako aj oprava a konzervácia pamiatky.
- Mesto Modrý Kameň je podľa počtu obyvateľov druhé najmenšie mesto na Slovensku.

Prehliadku začíname na malom nádvorí, z ktorého sa nám naskytne pohľad na ruiny horného hradu. Na nádvorí stojí drevený vozeň – v ňom sa skrýva bábkové divadlo. Všimneme si aj pamätnú tabuľu venovanú Valentínovi Balassovi – významnému uhorskému básnikovi z obdobia renesancie, ktorý sa často na hrade zdržiaval. Potom už pokračujeme priamo do kaštieľa, kde sa v prvej miestnosti dozvieme informácie o histórii hradu, jeho majiteľoch – rode Balassovcov, ich predkoch a erboch. Na stenách uvidíme premeny hradu v jeho jednotlivých vývojových etapách. Deti však zaiste najviac zaujme maketa hradu, ktorá znázorňuje, ako vyzeral hrad v minulosti. V ďalšej miestnosti získame informácie o tzv. osmanskej expanzii a podrobnosti o jednotlivých členoch rodu Balassovcov, ktorí

Podzemné chodby pod hradom boli ručne vytesané do pieskovcového masívu. Slúžili ako sklad potravín a vína.

pôsobili na hrade neuveriteľných 600 rokov. Uvidíme dobové oblečenie a vo výstavnej vitríne môžeme tiež obdivovať mince a pokladničku, ktoré sa našli priamo na hrade. Pri prechádzaní do ďalších miestností si všimneme pôvodný kamenný portál a prečítame si aj veľa zaujímavostí o vybudovaní modrokamenskej kaplnky či o histórii samotnej obce Modrý Kameň. Dozvieme sa tiež o novodobej

histórii hradu a o jeho súčasnom využití a môžeme si prezrieť tamojšie archeologické nálezy či pozostatky z pôvodného kovaného zábradlia zo záhrady horného hradu.

Po prehliadke tejto časti kaštieľa vyjdeme opäť na nádvorie a navštívime Kaplnku sv. Anny, ktorá nás očarí svojím priestorom a atmosférou. Nachádza sa v nej obraz, ktorý zdobí hlavný oltár, drevená empora, krstiteľnica a kazateľňa. Napravo hore si môžeme všimnúť pôvodné okno, cez

ktoré sa taktiež mohlo sledovať dianie v kaplnke. Prejdeme do vedľajšej sakristie, kde uvidíme sochy pôvodne umiestnené v kaplnke na kalvárii. Po návšteve kaplnky nastane hlavný bod programu pre deti. Čaká nás prehliadka dobových hračiek a bábok. V jednotlivých miestnostiach objavíme niekdajší „Barbie“ domček, porcelánové bábiky a rôzne keramické, hlinené či drevené hračky z dávneho obdobia. Nechýba dobový kočik pre bábiky či vláčiková súprava, parný stroj, rezač dreva alebo obchod so zmiešaným tovarom. Uvedomíme si, že kedysi museli mať hračky aj nejaký zmysel a že ich úlohou bolo aj to, aby pripravili deti na reálny život. K najobľúbenejším chlapčenským hračkám patrili vraj cínoví vojačikovia, ktorí pochádzajú z roku 1910.

Ďalej pokračujeme prehliadkou salónov kaštieľa a o. i. aj jeho najväčšou miestnosťou, kde sa v súčasnosti konajú koncerty či civilné sobáše.

Pod hradom je pавučina tajných chodieb, ktorých východy vraj strážia kohúty. V jednej diere majú Balassovci ukryté cennosti, avšak nikto nevie, kde sa nachádzajú.

Nachádzajú sa v nej aj pekné pôvodné keramické kachle tyrkysovej farby. Potom si ešte prezrieme expozíciu bábok rôznej veľkosti a z rôznych kútov sveta. Celé skupiny bábok vystavované aj so svojím malým divadlom sú naozaj neuveriteľne pôsobivé.

Na záver sa ponoríme do úplnej tmy, v ktorej sa zobrazia rôzne svietivé hračky. Možno práve táto miestnosť najviac zaujme menšie deti. Nakoniec opustíme budovu kaštieľa a schodmi z nádvorja vystúpime k hornému hradu, na tzv. delostrelecké nádvorie a k nárožnému bastiónu. Odtiaľ sa nám naskytne pekný výhľad na zrúcaninu hradného múru a na mesto s kostolom a jeho okolím. Za dobrej viditeľnosti dohliadneme až na nížiny susedného Maďarska.

L'adovňa bola využívaná na uskladnenie ulovených zvierat.

Bol k nej ľahký prístup pre kone, ktoré vozili ľadové kryhy z ned'alekej rieky Ipel'.

Po návšteve hradu si pozrieme ešte tzv. ľadovňu, ktorá slúžila kedysi ako chladnička. Stojí vedľa múru kaštieľa a privedú nás k nej schody situované napravo od vstupného mosta. Oproti kaštieľu nás zaujme ešte aj na vršku stojaca kalvária. Môžeme sa tiež prejsť tzv. Fuňáčkou, nedávno zrekonštruovaným chodníkom, ktorý má 139 schodov. Kedysi spájal hrad s podhradím. Z chodníka môžeme pozorovať múry kaštieľa a hradu, ktoré presvitajú spoza stromov.

Užitočné informácie

Hrad Modrý Kameň

Otváracie hodiny: www.hradmodrykamen.sk

Bezplatný vstup do expozíčných a výstavných priestorov je každú prvú nedeľu v mesiaci.

Na hrade sa počas roka koná množstvo podujatí pre deti – napríklad Noc múzeí a galérií, Vianoce na hrade, Duchovia a svetielka či Gaštanové slávnosti. Na hrade sa počas prázdnin organizujú tvorivé dielne, na ktorých si deti môžu vyrobiť divadelné bábky alebo tradičné hračky.

Do mesta Modrý Kameň sa dostaneme autobusom z Veľkého Krtíša. Aktuálny cestovný poriadok nájdeme na www.cp.sk.

Unesená grófka

Jedna z povestí o zámku súvisí s najznámejšími majiteľmi bývalého hradu – Forgáčovcami, ktorí mali v 17. storočí na severe nepríjemného suseda. Z hradu Divín terorizoval okolie lúpežný rytier Imrich Balassa. Ublížoval ľudu i susedným zemepánom. Záludný Balassa sa zapozeral do krásnej grófky Forgáčovej, rodenej Andrássyovej, manželky grófa Forgáča z Haliče. S bandou zloduchov utrhol do haličskej pevnosti a vznešenú hradnú paniu uniesol na svoj hrad. Keď si ju doviedol domov, vlastnú ženu aj spovedného mnícha dal vyhodiť z okna. To však unesenej grófke nijako nezaľmponovalo a násilníka vytrvalo odmietala. Gróf Forgách sa rozhodol konať. Podľa povesti prenikol tajnou chodbou, ktorá viedla z Haliče až na Divín na Ballasov hrad, a svoju milovanú manželku oslobodil. Výskum na zámku jednu tajnú chodbu skutočne našiel. Tá však nevedie až na hrad Divín, ale končí sa sotva v polovici návršia, na ktorom zámok stojí.

Haličský zámok

Haličský zámok, ktorý sa už z diaľky vyníma na kopci nad Lučenskou kotlinou, bol kedysi protitureckou pevnosťou. Neskôr sa stal honosným reprezentačným sídlom Forgáčovcov, aby potom dlhé roky pustol. Až v roku 2016 sa akoby mávnutím čarovnej paličky premenil na rozprávkový zámok-hotel.

parkovisko → Haličský zámok
→ parkovisko

0,5 km

10 m

0,5 hod.

veľmi ľahká

Prístup

K Haličskému zámku, ktorý leží nad obcou Halič neďaleko mesta Lučenec, sa dostaneme ulicou Mieru a ulicou Budovateľov. Ak sme pricestovali autom, môžeme zaparkovať na parkovisku neďaleko brány zámockého areálu alebo máme možnosť využiť i hotelové parkovisko priamo v areáli zámku (ak nie je obsadené hotelovými hosťami). Ak cestujeme autobusom, vystúpime na autobusovej zastávke Halič-Obecný úrad a po ulici Mieru príde za pár minút k zámku.

Na zámku

Od parkoviska pod zámkom prejdeme zdobenou bránou a mierne stúpame alejou vedúcou k zámku. Po ľavej strane priamo pred sebou uvidíme v celej svojej kráse Haličský zámok. Víta nás nádvorie s pôvabnou fontánou a upravenou zeleňou. Na recepcii hotela, ktorá sa nachádza naľavo od vstupného vestibulu, si kúpime lístky na prehliadku a dostaneme maľovanú mapku zámku s príslušným parkom. Úvod prehliadky začína hneď vo vstupnom vestibule. Dozvieme sa

základné údaje o zámku a spôsobe a pravidlách prehliadky (budeme sa totiž pohybovať v priestoroch zámockého hotela s ubytovanými hosťami). Prejdeme schodiskom vľavo a ocitneme sa na centrálnom schodišti, z ktorého vidíme aj na prekryté zámocké nádvorie.

Centrálnym schodiskom vstúpime do chodby s pôvodnou mozaikovou dlažbou a vojdeme do salónika, v ktorom sa počas rekonštrukcie našli jediné originálne dvere na zámku (dnes sú

uskladnené v depozite). Podľa nich sa neskôr pre zámok vyrobili všetky ďalšie dvere. Salónik dnes slúži na rôzne spoločenské akcie a jeho interiér je prispôsobený dlhodobému používaniu. Ak chceme zažiť niečo mimoriadne, pozrime sa na strop výklenku, kde je zachovaná pôvodná štuková výzdoba. Ďalej prejdeme veľkými drevenými dverami do župnej siene, v ktorej sa kedysi konali župné porady. Dokumentujú to aj stoličky, z ktorých každá patrila jednej župe. Sieň je priestraná, presvetlená veľkými oknami a má zachovanú pôvodnú výzdobu. Môžeme tu obdivovať pôvodné rokokové kachle so zlatým ornamentom a najmä fresky na stenách a stropе. Dominantnými prvkami stien sú štyri postavy reprezentujúce štyri kontinenty sveta. Na stropе sú zobrazení bohovia antiky, ako napr. boh studeného severného vetra Boreas, bohyňa Flóra či boh vína Bakchus.

Z veľkých okien sály vidíme na predhradie a fontánu, ktorá pôvodne patrila na zámocké nádvorie.

Na zámku sa zachovali pôvodné renesančné vyrezávané a maľované stropy, nástenné maľby a niektoré časti výzdoby.

Úryvky z histórie

12. storočie

História Haličského zámku siaha až do 12. storočia.

14. storočie

Uhorská kráľovná Mária povolila šľachticovi Štefanovi Lossonczymu postaviť si na mieste ruiny hradu kamenný hrad, o čom sa zachovala aj písomná zmienka.

16. storočie

Hrad patril až do 20. storočia Forgáčovcom – jednému z najstarších rodov v Uhorsku. Rodina dodnes zámok pravidelne navštevuje.

17. storočie

Na mieste zbúraného hradu bol vybudovaný renesančný opevnený kaštieľ s nárožnými vežami, na pôdoryse nepravidelného pretiahnutého šesťuholníka s arkádovým nádvorím. Slúžil ako protiturecká pevnosť. Mal priekopy i nasýpané valy. V roku 1682 bol kaštieľ dobytý Thökölyovskými vojskami.

18. storočie

Kaštieľ dobyli Rákócziovské a neskôr cisárske vojská. Pevnosť vyhorela a bola prestavaná na barokový zámok.

19. storočie

Zámok prešiel romantickou úpravou zásluhou Františka Wenckheimera, ktorý sa priženil do rodiny Forgáčovcov a celý zámok bol zrekonštruovaný.

20. storočie

Počas druhej svetovej vojny bol zámok poškodený. Kedysi honosné sídlo sa zmenilo na družstevný sklad obilia. Renovácie sa zámok dočkal v rokoch 1955 až 1963. Potom slúžil ako ústav sociálnej starostlivosti pre mládež. Od roku 1993 bol objekt bez vlastníka a chátral.

21. storočie

V roku 2005 kúpil zámok súkromný investor a rozsiahle ho zrekonštruoval. Od roku 2016 slúži ako luxusný hotel.

